Крути

Степан Самійленко

SHOUT
SHARE
IT
SECURITY

Annotation

Спогад про бій під Крутами.

- Степан Самійленко

Степан Самійленко
полк. Армії УНР

КРУТИ

...Як один з останніх учасників і свідоків бою під Крутами, хочу цим спогадом відобразити перебіг бою, що, не дивлячись на віддаль часу, як живий, стоїть у мене перед очима.

Пополудні 28 січня 1918 р., командир Першого автопанцерного дивізіону — підполковник Чорний, одержав наказ від начальника гарнізону м. Києва — полковника Юрка Капкана — вислати другого дня вранці на станцію Крути шість автопанцерників.

Перший автопанцерний дивізіон, що стояв на той час у Києві, на Печерську (недалеко від товарової станції), складався з трьох чот, по три автопанцерники в кожній (два — з двома кулеметами «Максим» і один — з трьома кулеметами «Максим» та однією гарматою). Першою чотою командував, поручник Червяков, другою — поручник Борковський, і третьою — поручник Греків, а я був заступником командира дивізіону.

Але дивізіон на той час не міг виконати того наказу, тобто не міг вислати на станцію Крути шість автопанцерників, а міг вислати тільки чотири, бо решта автопанцерників потребувала ґрунтовного технічного перегляду.

Щоб усе те вияснити в команді міста, з наказу командира дивізіону, я поїхав туди. Вияснивши цю справу з полковником

Капканом, я запитав його: «Які ж частини мають узяти участь в бою на станції Крути?»

На це мав відповідь:

> Юнаки Київської військової школи, в такій кількості, яку зможе школа вислати, але не менше 200 чоловік; відділ київського Вільного козацтва в такій кількості, яку зможе вислати інженер Ковенко — начальник Вільного козацтва в м. Києві; батарея сотника Лощенка; батарея полковника Алмазова, з якою поїдуть автопанцерники. На місці вже є місцеві військові частини, сила яких докладно невідома.

Передбачаючи довший час на лаштування автопанцерників (рахуючись з тогочасним «ладом» на залізницях), чотири автопанцерники вирушили на станцію Київ-товарова ще вночі 28 січня. На станції залізничники показали вагони і платформи, призначені нам, куди вже ладував свої гармати полковник Алмазов, що мав очолити ешелон.

Ми добре знали, що їзди від Києва до Крут — усього пару годин. Але наділі виявилося інше: на станцію Крути ми приїхали аж пополудні 29 січня, бо залізничники саботували. Потяг наш зупинився не доходячи до станції Крут, бо станція і всі під'їздні дороги до неї були загачені потягами.

Звідти уже стріляли наші гармати (сотника Лощенка) в Гомельському напрямку, де видніли здаля ворожі лави. Туди незабаром почали строчити і наші кулемети. Наразі з Бахмацького напрямку показалися густі й довгі лави ворога, по яких відкрив огонь із своїх гармат полковник Алмазов (просто з вагонів платформ).

Ввести в дію автопанцерники, які уявляли собою неабияку силу (дев'ять кулеметів «Максим» і одна гармата), виявилося неможлимим. На полі був глибокий сніг, по якому автопанцерникам було важко рухатися. Тому вся обслуга автопанцерників (я стояв на платформі, коло тяжкого автопанцерника «Хортиця») була бездіяльними свідками бою під Крутами.

З напрямку Бахмача ворог безупинно йшов на станцію Крути. З напрямку Гомеля він ще скоріше наближався до станції, незважаючи на запеклий гарматний, кулеметний і рушничний огонь наших оборонців. Коли ворог з Гомельського напрямку уже підходив до станції, оборонці (у кільканадцять разів числом слабші) почали під огнем ладуватися до вагонів. А ми (автопанцерники і батарея полковника Алмазова), як ті, чий ешелон стояв останній (а перший від Києва) отримали наказ

вирушити на Київ, що ми і зробили, аби звільнити дорогу іншим відступаючим частинам.

Уже вечоріло. Наш потяг відходив поволі і ми були свідками, як ворог (виключно самі матроси), що наступав з боку Бахмача, оточував наших вояків.

Про дальший перебіг бою під Крутами ми уже довідалися пізніше і то майже з невеликими відмінами при кожному оповіданні.

Одне можна було усталити з усіх тих розповідей: величезній перевазі ворога, що наступав на станцію Крути з двох напрямків — Гомель і Бахмач, в жодному разі не могла протиставитися наша малочисельна оборона.

Коли юнаки військової школи були добре навчені військової справи, але малочисельні, — Вільне козацтво не тільки не було достатньо ознайомлене із способом провадження бою, а навіть і з ужитком пальної зброї.

У значній мірі захитала оборону і велика втрата в командному складі Вільного козацтва, через що і не було втримано належного зв'язку з іншими частинами оборонців (головне, з Юнацькою школою). Але і усунення всіх тих недоліків не дало б надії утримати Крути, бо сили ворога були багато чисельніші. Постава же оборонців гідна до наслідування для прийдешніх поколінь. І те, що українська молодь узяла на себе, як свій обов'язок, рік-річно, в річницю бою під Крутами, гідно споминати той бій і його учасників, передусім тих, що життя двоє склали там, дає запоруку думати, що пам'ять про тих лицарів «не вмре, — не загине!»

«Прометей». 1961, 2 лютого.